

Метадычны каментарый да вучэбнага дапаможніка “Музыка”

IV чвэрць

ПРА ШТО РАСКАЗВАЕ МУЗЫКА?

Урок 26

Музычныя гісторыі, расказаныя кампазітарамі

C. 100:

Разгледзьце карціны, прысвечаныя вясне. Што хацелі паказаць мастакі на сваіх карцінах? Калі б вы былі кампазітарамі, якую музыку пра вясну вы склалі б? Паслухайце музыку беларускага кампазітара Валерыя Карэнікава “Красавік. Вялікія воды”. Якія карціны намалявала музыка? Якія інструменты вы пазналі?

C. 101:

Якія інструменты дадзены ў рамачцы? Адлюструйце з дапамогай гэтых інструментаў звон вясновага капяжу.

Праспявайце “Песеньку вясёлых кропелек”. Звярніце ўвагу на тое, якія гукі трэба выконваць вышэй, а якія ніжэй. Выконваючы песеньку, паказвайце рукой кірунак руху мелодыі.

Развучыце песню пра вясну. Які настрой у людзей выклікае прырода, што абуджаеца пасля зімовага сну?

→ Для развучвання першакласнікам можа быць прапанавана нямецкая народная песня “Вясна” або “Бясконцая песенька” (слова В. Семерніна, музыка В. Каваліва).

C. 102:

Разгледзьце малюнкі. Што на іх адлюстравана?

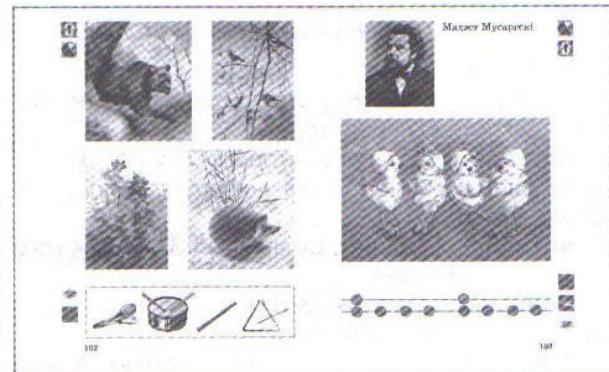
Разгледзьце інструменты ў рамачцы. Якім музычным інструментам вы “намалявалі” б кожнага персанажа? Раствумачце свой выбор.

Паслухайце некалькі музычных твораў. Здагадайцеся, якім малюнкам адпавядзе кожны твор.

→ Для праслухоўвання працянуцца творы: “Мядзведзь” В. Рэбікава, “Птушка” Э. Грыга, “Вожык” Д. Кабалеўскага, “Песня жаўрука” П. Чайкоўскага. Можа быць арганізавана праслухоўванне некалькіх (не ўсіх) твораў.

C. 103:

Паслухайце “Балет птушанят, якія не вылупіліся” Мадэста Мусаргскага. Якую карціну малюе музыка? Выканайце “Танец птушанят” на металафоне. Для гэтага ўважліва разгледзьце схему. Звярніце ўвагу на тое, калі ўступае правая рука.

→ Пры адсутнасці інструментаў у класе вучні могуць адпрацаваць выкананне танца, пляскаючы па стале.

Урок 27

Музыка передае адчуванні чалавека

C. 104—107:

Разгледзьце малюнкі. Якія пачуцці чалавека передадзены на кожным з іх? Вылучыце малюнак, які вам больш спадабаўся. Якая музыка яму адпавядае?

Паслухайце музычныя творы. Якім малюнкам яны падыходзяць па настрою? Якія пачуцці ў іх перададзены?

- Прапануюцца для слухання музычныя творы, у якіх перадаюцца розныя пачуці: "Сумная гісторыя" Д. Кабалеўскага, "Весела", "Сумна" Я. Хансэна, "Сумная песенька" В. Калінікава і інш.

Развучыце песню. Пра што ў ёй пяеца? З якім настроем яе трэба выконваць?

- Для развучвання школьнікам прапануецца песня "Трусы" (слова З. Пятровай, музика А. Астроўскага) альбо "Рыжы сабака" (слова В. Сципанава, музика Г. Струве).

Урок 28

Музыка перадае адчуванні чалавека

C. 108—109:

Паслухайце дзве п'есы Пятра Чайкоўскага — "Хвароба лялькі" і "Новая лялька". Якія пачуці перадае музыка?

C. 110—111:

Разгледзьце малюнкі на развароце. Герояў якой казкі вы пазналі? Якія пачуці героя адлюстраваны на кожным малюнку?

Разгледзьце і агучце першую схему. Звярніце ўвагу на тое, якая пульсацыя выкарыстана ў схеме (двуходольная ці трохходольная). Як вы лічыце, чаму можна быць са-прайды ўпэйненымі, што коннік адважны і рашучы?

Разгледзьце і агучце другую схему. Якая пульсацыя выкарыстана ў схеме (двуходольная ці трохходольная)? Як вы думаеце, чаму для Карабаса Барабаса абраны кілафон?

Разгледзьце і агучце трэцюю схему. Якая пульсацыя выкарыстана ў схеме (двуходольная ці трохходольная)? Як вы думаеце, чаму для П'ярэ абраны металафон? Які інструмент падышоў бы гэтаму герою?

Разгледзьце і агучце чацвёртую схему. Якая пульсацыя выкарыстана ў схеме (двуходольная ці трохходольная)? Якія спосабы гульні на бубні пазначаны ў схеме?

Урок 29

Музыка адлюстроўвае розныя рысы характару

C. 112—113:

Разгледзьце разварот фотаальбома. Якія рысы характару аднаго чалавека перададзены на фотадзімках?

- Варта звярнуць увагу дзяцей на тое, што адзін і той жа чалавек у розных умовах прайўляе розныя рысы характару. На першай фатаграфіі хлопчык вясёлы і бесклапотны, ён гуляе. На другой фатаграфіі вучань прайўляе стараннасць, ён вучыцца. На трэцай фатаграфіі малады мужчына адважны і мужны, ён служыць у арміі, змагаецца на вайнене. На

чацвёртай фатаграфії паказаны той самы чалавек у старасці. Ён мудры, любіць жыццё, удзячны дзесяцам, якія віншуюць яго з Днём Перамогі.

Паслухайце песню пра Вялікую Перамогу.

- Для праслухоўвання вучням пралануецца песня "Пакланіцесь, унукі, дзеду" (слова М. Ясеня, музика І. Лучанка).

C. 114:

Паслухайце п'есу Роберта Шумана "Смелы яздок". Як гучыць музыка? Чаму можна быць са-прайды ўпэйненымі, што коннік адважны і рашучы?

Развучыце песню "Ягорачка". Якія характеристики хлопчыка? Як трэба выконваць песню?

Разгледзьце і агучце першую схему. Упрыгожце гучальными жэстамі выкананне першага куплета песні "Ягорачка".

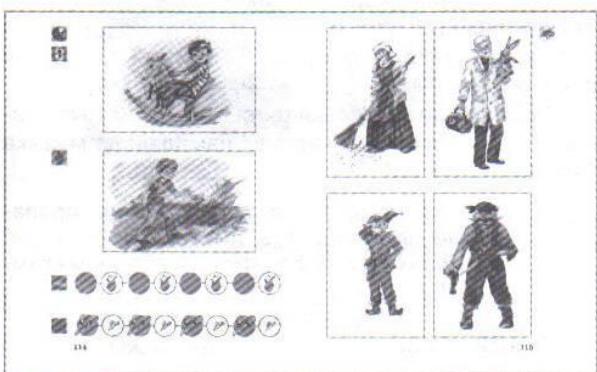
Разгледзьце і агучце другую схему. Упрыгожце ігрой на маракасах выкананне другога куплета песні "Ягорачка".

Прыдумайце сваё супрадавджэнне для трэцяга куплета песні.

- Вучні працуецца над песней "Ягорачка" (слова народныя, музика В. Сярых).

C. 115:

Разгледзьце малюнкі. Выберыце казачнага персанажа, які вам больш падабаецца. Апішыце яго характеристики. Якая музыка магла бы адпавядаць гэтаму герою? Які музычны інструмент дапамог бы вам яго "намаляваць"?

Урок 30

Музыка перадае рух

C. 116:

Разгледзьце малюнак на тэму "Цырк". Пакажыце артыста, якому падыходзіць вельмі хуткая музыка. Пакажыце артыста, якому падыходзіць вельмі павольная музыка. Якая музыка падыходзіць артыстам-гусям?

навучанне

C. 117:

Разгледзьце малюнкі. Што на іх адлюстравана? Якому малюнку падышла б вельмі хуткая музыка? Успомніце, што вы адчуваеце пры хуткай яздзе.

C. 118:

Паслухайце трэы п'есы Івара Арсеева "У гості" ("Пешшу", "На веласіпедзе", "На машыне"). Раскажыце, чым вылучаецца музыка кожнай часткі. Музыка якой часткі гучыць павольней за ёсё? Чаму?

Адлюструйце на металафоне або ксліафоне хуткі і павольны рух.

C. 119:

Паслухайце п'есу Жоржа Бізэ "Ваўчок". Якую карціну малюе музыка?

Развучыце песню "Ваўчок" (словы Л. Дымавай, музыка І. Арсеева), перадайце ў ёй змены руху.

Пазнаёмцеся з метраномам. Ён робіць удары праз аднолькавыя прамежкі часу. Чым вышэй размяшчаецца гірка, тым павольней рухаецца маятнік. Разгледзьце, дзе размешчаны маятнік метранома на кожным малюнку. Адлюструйце рух паравозіка на склады "чух-чух" пры розных наладцах метранома: пры размяшчэнні гіркі ўверсе, пасярэдзіне, унізе маятніка. Суправаджайце рух паравозіка гучальнымі жэстамі.

Урок 31

Музыка малюе карціны

C. 120–121:

Разгледзьце карціны. Якія поры года на іх адлюстраваны? Калі б вы былі кампазітары, да якой карціны склалі б музыку? Пафантазіруйце, як гучай бы ваш твор.

Паслухайце музычныя творы, прысвяченыя розным порам года. Якія карціны намалявала музыка ў вашым уяўленні?

→ Для праслухоўвання могуць быць прапанаваны фрагменты з цыклаў "Поры года" П. Чайкоўскага, В. Карэтнікава або іншых кампазітараў.

C. 122–123:

Разгледзьце карціны. Што асаблівага вы ў іх заўважылі? Пасправуйце агучыць кожную карціну. Якая музыка падыходзіць да палёту птушак на першым малюнку? Да дажджу на другім малюнку? Да навальніцы на трэцім малюнку? А як перадаць вясёлку і апошнія дажджавыя краплі на чацвёртым малюнку? Выканайце класам свой твор. Прыдумайце яму назыву.

→ Вучні павінны самі заўважыць, што на чатырох карцінах намаляваны адзін і той жа квітнёвичы луг у розныя моманты (перад дажджом,

калі дождж толькі пачынаецца, у час навальніцы, пасля дажджу). Пасля таго як першакласнікі выкананаюць творчое заданне і абміркуюць яго, варты прапанаваць ім паслушаць музычны твор, у якім перададзена падобная з'ява прыроды. Могуць быць прапанаваны для праслухоўвання п'еса С. Пракоф'ева "Дождж і вясёлка" альбо 3-я частка канцэрта А. Вівальдзі "Лета".

Урок 32

Музыка малюе карціны

C. 124:

Разгледзьце малюнкі ў верхній рамачы. Герояў якой казкі вы пазналі? Пад饱ырыце для кожнага героя музычны інструмент. Раскажыце казку, суправаджайце слова героя іграй на музычных інструментах.

C. 125:

Паслухайце дзве новыя часткі ўжо знаёмага вам твора Каміля Сен-Санса "Карнавал жывёл". Якую карціну малюе музыка ў кожнай частцы? Якім ў вашым уяўленні паўсталі слон, лебедзь? Раскажыце, гледзячы на малюнкі, якія інструменты ўдзельнічалі ў выкананні кожнай часткі.

→ У час праслухоўвання частак сюіты "Карнавал жывёл" вучні даведваюцца, што нумар "Слон" выконваюць трэы музыканты: адзін іграе на кантрабасе, двое на фартэпіяна. Можна спытати ў дзяцей, з якім музычным "кітом" яны сустрэліся ў гэтым нумары. Вучні выяўляюць танцевальную прыроду музыкі і вызначаюць, што гучай вальс. Нумар "Лебедзь" выконваюць трэы музыканты: адзін іграе на віяланчэлі, двое — на фартэпіяна. Ілюстрацыі выкананаюць кожнай часткі сюіты, прадстаўленыя ў вучэнным дапаможніку, дазваляюць вучням судзенсці гучанне музыкі з выявай інструментаў, а таксама пазнаёміцца з тым, як іграюць на кожным інструменце.

C. 126:

Пазнаёмцеся з творамі Эдварда Грыга "Матылён", "Птушка", "Вясна". Пасправуйце самі зда-

гадацца, калі будзе гучаць кожны твор. Раскажыце, як музыка дапамагла вам знайсці правільныя адказы. Які настрой перададзены ў кожным творы?

Намалойце карціну прыроды з дапамагай гукаў. Выкарыстайце тыя інструменты, якія ёсць у класе.

C. 127:

Паслухайце п'есу Анатоля Лядава "Музычная табакерка". Раскажыце, як гучала музыка. Якія рухі падышлі б ляльцы-балерыне? Пры паўторным праслушоўванні твора падбярыце і выканайце танцевальныя рухі.

Выканайце мелодыю музычнай шкатулкі на металафоне. Для гэтага ўважліва разгледзьце дзве схемы. Звярніце ўвагу, на колькіх гуках будзе мелодыя.

Урок 33

Музыка народнага свята

C. 128—129:

Разгледзьце малюнкі на развароце. Што робяць дзеці? Чым адрозніваюцца малюнкі адзін ад аднаго? Выканайце народную песню да Юр'ёва дня ў карагодзе. Выконвайце кожны куплет з рознымі танцевальнімі рухамі.

- Увага дзяцей звяртаецца на тое, што карагод на кожны куплет песні можна весці па-рознаму. Напрыклад, у першым куплеце можна весці карагод у правы бок, у другім куплеце рухацца ў левы бок. Можна весці карагод з паднятымі ўгору рукамі. Пад канец года вучні павінны ведаць і іншыя спосoby вядзення карагода: змейкай, з рознымі кірункамі руху аднаго карагода ў другім і інш.

C. 130:

Паслухайце напеў пастухоў. На якім інструменте ён выконваецца?

Разгледзьце малюнак. Чым заняты дзядуля? Колькі адтулін ужо зроблена на дудачцы, якую ён майструе?

Уявіце, што вы іграецце на дудачцы. Праспявайце гукі, дадзеныя на схеме, на склад "ту". Гукі, аўтаданыя плаўнай лініяй, спявайце складна. Гукі, не звязаныя лініяй, спявайце адрывіста.

- Пры наяўнасці ў класе дудачак практикаванне можа быць выканана вучнямі на інструменте.

C. 131:

Разгледзьце схему ўверсе старонкі. Звярніце ўвагу на тое, як размяшчаюцца гукі. Выканайце мелодыю на склад "ту".

- На схеме дадзена графічная выява першай фразы беларускай народнай песні "Іграй ў на дудцы". Вучні выконваюць музычную фразу

"І-граў я на дуд-цы, ту-лю-лю!" з выкарыстаннем прыёму пластычнага інтранавання.

Развучыце беларускую народную песню "Іграй ў на дудцы". Навучыцеся выконваць песню лёгка і весела.

Урок 34

Абагульняючы ўрок па тэме "Пра што расказвае музыка?"

C. 132:

Разгледзьце малюнак. Раскажыце, чым заключаецца праца ды-джэя. Успомніце, якую музыку вы слухалі на працягу года. Якія творы вам больш запомніліся і спадабаліся? Пра што распавядала музыка ў гэтых творах? Адбярыце для праслушоўвання некалькі любімых твораў. Складзіце праграму невялікага канцэрта з трох-чатырох нумароў. Выканайце песні. Пастрайцеся, каб кожны нумар прагучай ярка і выразна.

C. 133:

Разгледзьце малюнкі. Якім народным святам яны прысвечаны? Прыміце ўдзел у віктарыне. Слухаючы музыку, здагадайцеся, да якога свята адносяцца кожны музычны фрагмент.

- Ілюстрацыі, пропанаваныя ў вучэбным дапаможніку, прысвечаны Калядам, провадам Масленіцы, Юр'еву дню, Купаллю. Можна пропанаваць для праслушоўвання дзве песні: Юр'еўскую песню "Карагод" і каляндную песню "Ой, калядачкі".

В. В. КАВАЛІУ,

дацэнт кафедры педагогікі і псіхалогіі
пачатковай адукацыі БДПУ імя М. Танка;

М. Б. ГАРБУНОВА,

метадыст вышэйшай катэгорыі аддзела метадычнага
забеспечэння пачатковай адукацыі НІА.